

מעלית שבת

כז. על השימוש ב"מעלית שבת" ישנה אריכות גדולה בספרי הפוסקים, ודעת הרבה מן הפוסקים שאפילו אם לא יהיו חששות של מבעיר ומכבה וכיו"ב, מכל מקום יש לאסור הדבר משום עובדין דחול וזילותא דשבת, ומלבד זאת יש בכך פירצה גדולה בחומת השבת, ויש המתירים באופנים שונים, ראה בארוכה בהערה פ¹.

דברי חיים

(מורה אחד שהביא בשם), ואם ח"ו נתיר זאת לא יודע איפוא ענין שבת כלל, כי לא ישבות המסחר אף בשבת כי יוכל לנסוע גם בשבת, ומתוך כך יבוא להתיר כל המלאכות ח"ו, וע"כ אין להתיר. וסיים על כך החלקת יעקב שהלכה זו נתקבלה בכל תפוצות ישראל, שאסור לנסוע ברכבת חשמלית בשבת וכיו"ט. וע"ע בשו"ת חת"ס ח"ו סי' צ"ז שהאריך אודות הנסיעה ברכבת חשמלית, וכתב לחוש בזה לאיסור דאורייתא דשבתון ע"פ המבואר ברמב"ן בפרשת אמור שיש לשבות אף מדברים שאינם מלאכה, והנוסע ברכבת אינו שובת וגופו נע ונד ואי אפשר לו לעסוק בעסקי שבת בשבתו אשר רגיל בהם בביתו, עיי"ש. וע"ע בשו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב (מפתחות והגהות לסי' ל"א עמוד קנ"ח) שאסור הדבר ואחד מטעמיו הוא משום עובדין דחול כדינא דאין יוצאין בכסא בסי' תקכ"ב ס"ב. וכן מבואר בעוד כמה אחרונים שמלבד שאר חששות יש לאסור הדבר עכ"פ משום עובדא דחול, הלא המה שו"ת פני יצחק (להגר"י אבולעפיא) ח"ה סי' א' וסי' ב', שו"ת ציץ אליעזר ח"א סי' כ"א אות כ"ו, שו"ת ויאמר מאיר ח"א סי' ט', יסודי ישורון ח"ה עמוד קל"ז.

וע"ע בשו"ת ים הגדול או"ח סי' כ"ח אות ד' שהביא שחלק מרבני אמריקה וצרפת התירו הדבר ע"י קניית כרטיסים מע"ש, והביא על כך דברי הפני יצחק לאסור מטעם עובדין דחול, ועוד שההמון לא יוכל להזהר מלקנות כרטיסי המסע בשבת ויו"ט ולהוציאם מרה"י לרה"י, ובפרט כיום שהכרטיסים נמכרים בזמן הנסיעה בלבד. וע"ע בשו"ת אג"מ יו"ד ח"א סי' מ"ד שכתב דאף שמדינא אין נראה בזה איסור למי שלא יצטרך לשלם, כגון שיאמינו לו, מ"מ ח"ו להתיר דבר כזה אף לדבר מצוה, דהא איסור מראית עין ודאי יש בזה, כיון שרובא דרובא לא יניחום ליסע בלא תשלומים וממילא יחשדוהו ששילם בשבת ועבר על איסור הוצאה וטלטול מוקצה, ואף אם כל בני העיר לא ישלמו נמי ח"ו להתיר דבר מפורסם למעשה חול, שנוסעים העיקר לעשות מסחר ועבודה ואיכא בזה חלול השם גדול, וכן משום עובדין דחול, וגם בכלל אין להורות קולא במילתא דתמיהא, עכת"ד. וע"ע בשו"ת חיים ברצונו או"ח סי' י"ב עמוד ל"ג, ובארחות שבת פכ"ג הערה צ"ח. (וע"ע בשו"ת יחווה דעת ח"ג סי' ל"ו אודות הטועים שנהיגה ברכב ביו"ט מותרת, שכתב לאסור הדבר בתוקף מכמה טעמים, ואחד הטעמים משום עובדין דחול).

ומאידך, בשו"ת זכחי צדק או"ח סי' כ"ד הוכיח בארוכה שאין לחוש לעובדא דחול בנסיעה ברכבת חשמלית, ומותר לנסוע ברכבת זו בתוך התחום, ומיהו אם נוסע בה בשבת לצורך חול כדי להתקרב למקום מסחרו ודאי אסור, וע"ע בחזון עובדיה שבת ח"א עמוד ק"ל שהאריך בזה. פו. על מדוכה זו ישבו גדולי אחרוני זמנינו על כמה וכמה בעיות הכרוכות בזה, ואנו נתייחס כעת בעיקר על הזילותא דשבת והעובדא דחול שבדבר, וכן על ההכרעה למעשה. בשו"ת מנחת יצחק ח"ג סימן ס' או ח' אסר השימוש במעלית משום שבתוספת משא נתווסף ג"כ זרם, דיש בו משום מבעיר, ועוד משום זילותא דשבת ויו"ט, עיי"ש. וע"ע בשו"ת חלקת יעקב או"ח סי' קמ"ד שדימה הדבר לרכבת חשמלית הנ"ל, שאין חילוק בין רכבת למעלית, דמה לי נוסע לאורך או לגובה, וכתב שאין לחפש שום היתר בזה, אפי' לצורך מצוה, כיון שיכול לצמוח מכך חילול קדושת שבת ויו"ט באופנים שונים. וכזו כתב בשו"ת גניז תורה ח"ד סי' ל'. שיש בשימוש במעלית משום עובדא דחול.

כמ"ש בשו"ת בית יצחק על הנסיעה ברכבת מהא דסי' תקכ"ב ס"ב דאין יוצאין בכסא, ועל כן כל בעל נפש לא ישתמש במעלית שבת, ושנה דבריו בח"ד סי' ל"ח אות ג', שכל יר"ש יחמיר בזה משום עובדין דחול וזלזול בקדושת שבת. וכן הוא בשו"ת בית אבי ח"ה סי' כ"ו, שאין להשתמש במעלית שבת משום עובדא דחול ויכול לבוא עי"ז זלזול בכבוד שבת, ואין להתיר הדבר אלא לחלשים או זקנים, עיי"ש. וע"ע בספר חוט שני שבת ח"א קונטרס החשמל עמוד ר"ו שאסר השימוש ב"מעלית שבת" בשבת וביו"ט, ובמקום פיקוח נפש מותר לנסוע גם במעלית רגילה, ובשער הציון שם אות י"א כתב שכשיסדו את בית החולים "מעייני הישועה" בבני ברק, הכריעו הרבנים שליט"א, וביניהם הגר"ש ואזנר שליט"א, שאין להתיר בשום אופן התקנת מעלית שבת, וכשמותר להשתמש במעלית משום פיקוח נפש, ישתמשו במעלית רגילה. וע"ע באות י"ב שכתב שמשום שיש להיזהר מלהיכנס לנסיונות של חילולי שבת, יש להימנע מלקנות דירות בקומות הגבוהות בבנינים רבי קומות, וטעמו הוא כפי שנזכר בדבריו שם על כל המכשירים החשמליים שעובדים ע"י הסרת מונע וגרמא, שהדבר מהוה פירצה חמורה בחומת השבת וקלות ראש בקדושת והלכות שבת. וע"ע בשו"ת תשובות והנהגות ח"ד סי' פ"ה שכתב אף הוא שראוי לאסור מלאכה ע"י גרמא שעלול לקעקע שמירת שבת לגמרי, וכן פרסם את דעתו בשכונת הר נוף בירושלים בענין מעלית שלא להתיר, אבל במקום צורך דחוף, כמו בבתי חולים, יש להתיר גרמא בתורת הקל קל תחלה.

ומאידך בשש"כ פכ"ג סנ"ח כתב בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל להתיר לעלות במעלית שבת הפועלת באופן אוטומטי, דהיינו שהיא עולה ויורדת ללא הפסק, ועוצרת בקומות שכוונו מפני שבת, וגם הדלת נסגרת ונפתחת מאליה ללא צורך לעשות בה כל פעולה שהיא, וגם בלי שתיעשה שום מלאכה על ידי הכניסה והיציאה ממנה (ומהאי טעמא התיר בסעיף ס"א לעלות במדרגות נעות הפועלות באופן אוטומטי). אמנם לרדת במעלית הביא שיש מחמירים, ועיי"ש עוד פרטי דינים בזה, (ואף הוא סיים בהאי לישנא: "ויש ישראל קדושים שאינם משתמשים כלל במעלית אוטומטית, הגם שמצד הדין אין לחשוש לאיסור, אלא מפני שהם חוששים וחרדים לקדושת השבת, ואשרי חלקם"). וכן כתב בספר שלמי יהודה פ"ב הערה מ"ד בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל שמותר לעלות במעלית שבת בשבת, אבל לא לרדת. וכן הוא בשו"ת דברי חכמים עמוד ק"ד בשם הגר"ח פ"י שיינברג זצ"ל שלעלות במעלית שבת אין שום חשש, וכל השאלה שיכולה להיות היא אך ורק על הירידה, ומכיון שהרבה התירו, מותר גם לירד, ומ"מ מי שרוצה להחמיר ולא לירד, תבוא עליו ברכה, וכן הביא בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל שלעלות מותר לכתחילה, ולירד ראוי להחמיר במקום שאין צורך בדבר, וכן כתב בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שאמר לו שהיות והגר"א העניין זצ"ל התיר והוא בר סמכא, אינו רוצה לחלוק עליו. ולענין הטענה של עובדא דחול, עיין בספר יסודי ישורון ח"ה עמוד קל"ז שהעלה אף הוא להתיר לצורך, באופן שידוע שאין הוספה בכח החשמל ע"י מספר האנשים העולים או היורדים במעלית, וכתב שאין לחוש בזה לעובדין דחול ולזילותא דשבת כאשר חשו הפוסקים ברכבת, דשאני הכא שמפורסם הדבר לכל הגרים בבנין זה שהמעלית פועלת מעצמה ואין כאן שום מעשה אדם, והדבר שונה מרכבת הנוסעת ברחוב ואושא מילתא ונראה שהולך לעסקו ועבודתו וכו', עיי"ש. ומצאנו עוד כמה פוסקים שהקלו בזה עכ"פ לצורך חולה או זקן, עיין בשו"ת אול"צ ח"ב פמ"ז תשו' ל"ו שכתב שאין להתיר להשתמש במעליות שבת המצויות כיום אלא לזקן או חולה בלבד. וכן בספר הליכות עולם ח"ד סט"ז כתב שחולה או יולדת שהגיעו לבית החולים בשבת, מותר להם לעלות במעלית שבת אפי' אם יכולים לעלות בכוחות עצמם, אך מ"מ סיים שלרדת במעלית נכון להחמיר. וע"ע בשו"ת יביע אומר ח"ה אור"ח סי' כ"ז במילואים שהתיר להשתמש במעלית חשמלית אוטומטית בשבת, למרות שכובד גופו גורם לניצוצות. וע"ע בענין השימוש במעלית בשבת בשו"ת שבט הלוי ח"ו סי' ל"ט, ברית עולם מלאכת מבעיר אות ב', שו"ת רבבות אפרים ח"ג סי' רמ"ג, שו"ת אהל יששכר סי' כ"ז, שו"ת נשמת שבת ח"ו בקונטרס עלעקטער סי' ס"ח וסי' ס"ט. ובמנוחת אהבה ח"א פכ"ד סט"ז.